

PRAGUL SĂRĂCIEI ÎNTR-O ABORDARE STRUCTURALĂ

DOINA CALIN
MIRELA ZECHERIU

În contextul actual, al trecerii la economia de piață, țara noastră, cu o situație economică precară, este confruntată cu mari dificultăți pentru a asigura ordinea politică și dezvoltarea economică. Asigurarea pentru fiecare membru al societății a unui trai corespunzător standardului general atins în fiecare perioadă presupune și stabilirea și acceptarea unui nivel minim de trai — un nivel care să permită un trai decent, civilizată, corelat în fiecare etapă cu nivelul general realizat.

Astfel, dacă nivelul de trai, privit în ansamblu, exprimă gradul de satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale unor colectivități umane, minimumul de trai arată cantitatea, calitatea și structura bunurilor materiale și spirituale de care are nevoie o persoană sau o familie (considerată de unitate de consum) pentru o viață decentă și, corespunzător, veniturile necesare pentru procurarea bunurilor respective.

Asigurarea unui nivel minim de trai presupune satisfacerea, în primul rând, a nevoilor fundamentale. Acestea pot fi definite ca fiind cerințele minime de hrană, vestimentație, locuință, servicii de instruire, sănătate și cultură. Nevoile fundamentale pot fi interpretate nu numai din punct de vedere fiziologic sau de satisfacere a unor necesități spirituale, dar și subiectiv, în acest din urmă caz ele reprezentând satisfacția consumatorului vis-a-vis de nevoile de consum, ceea ce înseamnă că el trebuie să aibă posibilitatea de a câștiga veniturile necesare pentru acoperirea consumului de bunuri și servicii de bază.

În lucrarea sa referitoare la nevoile fundamentale (de bază) ale oamenilor¹, Paul P. Streeten consideră că obiectivul politicii menite să satisfacă aceste cerințe este acela de a asigura posibilitățile pentru deplina dezvoltare a individului. Activitatea trebuie concentrată pe mobilizarea anumitor resurse în vederea asigurării necesităților unor grupuri sociale, considerate ca prezentând deficiențe în ceea ce privește satisfacerea cu asemenea resurse.

Esența unei astfel de abordări constă în aceea că decalajul dintre cerințe și actualul nivel de trai poate fi redus mult mai rapid și cu mai puține resurse decît prin alte căi, cum ar fi cele vizînd sporirea veniturilor populației sau reducerea șomajului. Aceasta presupune modificarea structurii producției, a ritmului de creștere a diferitelor ei com-

¹ Paul P. Streeten, *Basic Needs: Premises and Promises*, în *Journal of Policy Modelling*, I, 1979.

ponente, precum și a distribuției puterii de cumpărare a diverselor grupuri sociale.

Măsurile de creștere a veniturilor reale ale celor săraci, astfel încât să sporească puterea de cumpărare a cîștigurilor lor, sînt insuficiente din cîteva motive :

— consumatorii nu își folosesc întotdeauna în mod eficient resursele, în special în ceea ce privește hrana și sănătatea ; veniturile suplimentare sînt uneori cheltuite pentru alimente cu valoare nutritivă redusă ;

— uneori, modul în care veniturile suplimentare sînt cîștigate poate afecta o alimentație corespunzătoare (de exemplu : încadrarea în muncă a femeilor în perioada de alăptare împieteează asupra alimentației sugarilor, chiar dacă veniturile mamei au crescut) ;

— există o repartiție necorespunzătoare a consumului între gospodăriile populației, ca și în cadrul acestora (de exemplu, neglijarea unor membri ai familiei în favoarea altora) ;

— ponderi însemnate din cei săraci sînt bolnavi, handicapați, bătrîni sau copii orfani, care pot să aibă o familie sau nu ; nevoile lor trebuie asigurate prin alte mijloace, întrucît ei sînt incapabili să-și asigure venituri proprii ;

— unele necesități de prim ordin pot fi satisfăcute numai prin intermediul serviciilor publice, subvențiilor de produse și servicii etc. ; asigurarea pe aceste căi a nevoilor de primă necesitate nu este o trăsătură distinctă a strategiei la care ne referim ; problema constă în investigarea cauzelor care adesea fac ca aceste fonduri să nu ajungă la grupurile ce le-au fost destinate ;

— acordarea unei atenții deosebite progresului tehnic a neglijat realizarea unor produse corespunzătoare nevoilor grupurilor sociale cu venituri mai mici ; în multe țări dezvoltate, importul sau producția internă a produselor ultrasofisticate a frustrat urmărirea asigurării unor nevoi fundamentale, prin satisfacerea cererii unei părți reduse a populației cu venituri mai ridicate sau prin consumarea unei părți excesive din veniturile reduse ale celor săraci ;

— în sfîrșit, urmărirea cu predilecție a sporirii veniturilor populației neglijează importanța nevoilor nemateriale ; nevoile de bază includ și nevoi nemateriale, cum ar fi independența individului, libertatea politică și securitatea, participarea la luarea deciziilor, identitatea națională și culturală ș.a. ; nesatisfacerea unor astfel de nevoi sporește dificultatea asigurării necesităților de bază, în ciuda creșterii veniturilor.

Aplicarea strategiei vizînd satisfacerea cu prioritate a nevoilor de bază face posibilă — și mult mai rapidă — asigurarea acestora la nivelul întregii populații, la un quantum al venitului pe persoană substanțial mai redus față de cel ce ar fi cerut de o strategie privind creșterea veniturilor totale, în mod nediscriminatoriu. Astfel, se mobilizează mai multe resurse, acestea se utilizează mai eficient, iar obiectivele prioritare stabilite sînt atinse într-un termen mai scurt. Prin urmare, acționîndu-se selectiv, se consideră că pierderile sînt mai mici față de abordarea într-un sistem general.

În ceea ce privește raportul dintre strategia satisfacerii nevoilor de bază și cea a creșterii economice, trebuie subliniat că ambele au o dimensiune deopotrivă spațială și temporală.

Concluziile desprinse din această succintă analiză a necesității satisfacerii cu prioritate a nevoilor de bază ale populației și pe această cale, a unui minimum de trai, sînt deosebit de utile României, unde, în perioada imediat următoare, ca efect al manifestării cu tot mai multă putere a legităților specifice economiei de piață, populația țării va cunoaște diferențieri însemnate în ceea ce privește nivelul de trai.

Oportunitatea raportării la un nivel minim de trai derivă deci, în primul rînd, din necesitatea asigurării protecției sociale a populației și în principal a grupurilor sociale defavorizate. Măsurile de liberalizare a prețurilor arată că, deși deschiderea spre economia de piață este în sine o măsură benefică, forțele pieței sînt însă dure. Un sistem de securitate corespunzător trebuie să asigure persoanelor aflate în incapacitate de muncă din cauze naturale (boală, vîrstă) sau sociale (șomaj) alocații sociale într-un cuantum adecvat, capabil să le ofere acestora un trai decent, demn.

În străinătate, mulți specialiști care se ocupă de nivelul de trai își axează, cu predilecție, cercetările asupra stării de sărăcie, utilizînd, cel mai adesea, în locul noțiunii de minimum de trai, sintagma de „prag al sărăciei”. Indiferent de modalitatea de abordare, semnalăm caracterul relativ al acestor indicatori, datorită atât evoluției lor în timp, în paralel cu creșterea economică generală, cît și condițiilor concrete din fiecare țară (niveluri mai ridicate în statele industrializate decît în celelalte).

Subliniind importanța stabilirii unui nivel minim de trai, mai ales în actuala perioadă de restructurare și însănătoșire economică, trebuie să arătăm că, după Revoluția din Decembrie 1989, preocupările în această direcție au fost amplificate. Recent, Institutul de Economie Națională a elaborat un studiu¹ în care au fost făcute estimări privind minimul de trai pentru anii 1990 și 1995.

Determinarea minimumului de trai în țara noastră este o sarcină dificilă din mai multe cauze: una din acestea este insuficienta delimitare a elementelor (bunuri și servicii) ce trebuie avute în vedere în condițiile actuale; alta, constă în inexistența de criterii pentru dimensionarea cu exactitate a strictului necesar de anumite bunuri de consum nealimentar și de servicii pentru o persoană, precum și insuficiența informațiilor statistice.

Punctul de plecare în abordarea noastră a pragului de sărăcie l-a constituit starea nesatisfăcătoare a consumului alimentară, care, cu prădare în ultimii ani s-a degradat continuu. Criteriul urmărit a fost determinarea costului rației alimentare zilnice corespunzătoare cerințelor nutriționale plecînd de la premisa că asigurarea necesarului de alimente este, probabil, cea mai imperioasă nevoie din cele de bază. Fiînd o cerință fiziologică, influențează direct starea de sănătate, vitalitatea, capacitatea de muncă a fiecărui individ. Stabilirea unui consum minim la principalele produse alimentare în România a avut în vedere influențele specifice factorului demografic, corecțiile ce decurg din tipurile de activități desfășurate, obiceiurile și tradițiile în alimen-

¹ Molnar Maria, Poenaru Maria, *Estimări cu privire la necesarul minim de trai în România în anii 1990 și 1995*, în *Studii și cercetări economice*, nr. 4/1990.

tație, precum și opiniile sau recomandările desprinse din unele cercetări internaționale.

În cazul consumului alimentar, pe grupe de produse, este destul de dificil să ne propunem atingerea unor anumite niveluri ale consumului comparabile cu cele înregistrate de țările dezvoltate, ca urmare a faptului că alimentația, modul de producere și utilizare a alimentelor fac parte din patrimoniul fiecărui popor. Aspectele vizibile ale comparațiilor internaționale în domeniul consumului alimentar sînt condiționate de obiceiuri, experiență și, în fine, de deciziile zilnice de a consuma sau nu un aliment. Variabilele externe, cererea și oferta, al căror nivel depinde de mediul economic și cultural se ajustează una pe alta prin mecanismul prețurilor și oferă consumatorului o anumită posibilitate de a se hrăni, un anume aport de calorii și substanțe nutritive. Variabilele interne tin de vîrstă, sex, activitate, anabolism și catabolism celular, preferințe și determină necesarul caloric și nutritiv al organismului.

Putem însă, să ne propunem o anume configurație a structurii consumului populației și atingerea unei anume ponderi a cheltuielilor destinate consumului alimentar în totalul cheltuielilor de consum, știut fiind faptul că ele sînt relevante pentru aprecierea nivelului de trai și că, în România, în anul 1990 această pondere a reprezentat între 49,8% și 73,8% din totalul cheltuielilor de consum lunare.

Analizînd bugetele de familie pentru anul 1990 constatăm o sporire a consumului caloric față de anul 1989, la toate categoriile socio-profesionale cuprinse în cercetare. În ceea ce privește familiile de salariați, al căror consum caloric a fost cel mai apropiat de valoarea propusă de noi ca fiind absolut necesară și, de altfel, și cel mai scăzut, de 2700 calorii/zi în medie pentru o persoană, se observă o creștere a consumului alimentar exprimat caloric cu 3,8% față de anul 1989. Concomitent, a avut loc și o ușoară îmbunătățire structurală reflectată în scăderea ponderii calorilor provenite din cereale și legume, slănină și untură și creșterea proporției calorilor rezultate din consumul de carne, lapte, ouă. Un alt aspect pozitiv înregistrat anul trecut în consumul alimentar al familiilor de salariați este acela că, în valoare absolută, cheltuielile destinate consumului alimentar au sporit, în timp ce, ca pondere în totalul cheltuielilor, cele de consum au înregistrat o reducere (de la 51,1% cît reprezentau în 1989 cheltuielile pentru consumul alimentar și de băuturi în totalul cheltuielilor de consum la 49,4% în 1990). Cu toate acestea, în bugetul de cheltuieli pentru consum, la toate familiile cercetate, ponderea destinată cheltuielilor pentru consumul alimentar este foarte ridicată: aproape 60% pentru familiile de pensionari de asigurări sociale de stat pentru limită de vîrstă, 49,4% și respectiv 50,8% pentru familiile de salariați (total) și muncitori, 65,9% pentru familiile de țărani cooperatori, 63,3% pentru familiile de țărani individuali și peste 73% pentru familiile de pensionari C.A.P. Acest aspect este cu atît mai îngrijorător cu cît cheltuielile totale de consum reprezintă între 77—89% din veniturile totale bănești ale diverselor categorii de familii cercetate, în timp ce în țările dezvoltate cheltuielile destinate consumului alimentar în totalul veniturilor lunare ale unei familii nu depășesc în Franța 20%, iar în S.U.A. 18%.

În condițiile liberalizării prețurilor este de presupus că aceste cheltuieli pentru consumul alimentar vor spori în totalul cheltuielilor de consum, o parte foarte mare a bugetului familiei fiind destinată acestuia. (În momentul de față, datele cele mai recente pe care le poate oferi Comisia Națională de Statistică în ceea ce privește cheltuielile de consum reflectate prin bugetele de familie nu cuprind decât influențele (și aceasta în măsură foarte mică — pentru 2 luni) primei etape a liberalizării prețurilor.) Experiența altor țări a demonstrat că o creștere a prețurilor la produsele alimentare, chiar compensată de stat, duce totuși la o scădere a consumului alimentar, în mod special înregistrată la produsele cu valoare biologică mare (carne, lapte, ouă) care, de obicei au și prețurile cele mai ridicate. La produsele alimentare de bază (pâine, cartofi, mălai) efectul creșterii prețurilor poate determina chiar creșteri ale consumului acestora, ele constituind, în special, hrana celor săraci. Pe fondul unui deficit proteino-caloric existent, încă, în țara noastră la aproape toate categoriile socio-profesionale și avînd în vedere gravele influențe pe care acest deficit le are asupra stării de sănătate, a creșterii normale a copiilor și, în final, chiar asupra productivității muncii nu se poate admite o diminuare sau o deteriorare, în continuare, a consumului alimentar.

În lucrările de specialitate ale Băncii Mondiale se calculează pragul de sărăcie determinat și numai din punctul de vedere al consumului de calorii, ca fiind nivelul minim al veniturilor la care cheltuielile de consum permit satisfacerea cerințelor nutriționale și asigurarea unui consum de calorii stabilit ca fiind absolut necesar conform recomandărilor F.A.O. în materie.

Pe baza acestor observații și ca urmare a structurii anormale pe care o prezintă cheltuielile de consum în țara noastră, considerăm că numai metoda normativă nu este suficientă pentru estimarea pragului de sărăcie. De aceea, am avut în vedere constituirea unei structuri optime a cheltuielilor de consum, în care consumul alimentar să dețină o pondere care să dea posibilitatea oricărui cetățean să-și satisfacă la un nivel minim, decent din punct de vedere social, și celelalte categorii de nevoi fundamentale.

În acest sens, am pornit de la premisa, acceptată de mulți economiști occidentali¹ că țările cu o structură similară a prețurilor și veniturilor populației pe de o parte și niveluri ale produsului național brut pe locuitor (exprimat în \$ S.U.A.) apropiate, pe de altă parte, prezintă o structură a absorbției de bunuri și servicii asemănătoare.

Cele 28 de țări pe care le-am ales* în funcție de P.N.B./locuitor, în anul 1987, au fost grupate în trei categorii respectînd metodologia folosită de Banca Mondială în rapoartele sale anuale**:

¹ Irving B. Kravis, Alan Heston, Robert Summers, *International comparisons of real product and purchasing power* World Bank, The Johns Hopkins University USA, 1978.

* Subliniem insuficiența informațiilor statistice necesare pentru realizarea unei imagini cît mai corecte (complete, asupra fenomenului cercetat. Am ales țări din întreaga lume pentru care au existat date comparabile la nivel internațional.

** Ne-am însușit această grupare care nu afectează calculele ulterioare, efectuate pe baza întregii serii de date, nu pe baza unor valori medii specifice fiecărei grupe.

- a) țări cu venit scăzut, pînă la 480 \$/loc. (India, Kenya) ;
 b) țări cu venit mediu, cu un P.N.B. cuprins între 480—5 810 \$/locuitor (Thailanda, Jamaica, Ecuador, Republica Africa de Sud, Polonia, Ungaria, Republica Coreea, Grecia) ;
 c) țări cu venit ridicat, cu P.N.B./locuitor depășind 5 810 \$.

Pentru aceste țări am calculat structura cheltuielilor de consum, în prețuri constante, pentru anul 1987, la toate cele opt grupe ale consumului populației, așa cum apar ele în Sistemul Conturilor Naționale.

Cea de a doua etapă a constat în gruparea celor opt posturi în :

- cheltuieli pentru produse alimentare (alimente, băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun) ;
- cheltuieli pentru produse nealimentare (îmbrăcăminte, încălțăminte, dotarea locuinței, mijloace personale de transport etc.) ;
- cheltuieli pentru servicii (chirie, transport și telecomunicații, sănătate și asistență medicală, educație, timp liber etc.).

Avînd în vedere faptul că, ponderea cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor de consum, conform legii lui Engel scade pe măsura creșterii veniturilor, și că aceasta a stat la baza calculării pragului de sărăcie în mai multe țări, de mai bine de 25 ani, am încercat să stabilim o corelație între P.N.B./locuitor și ponderea cheltuielilor alimentare.

Transpunerea grafică a evidențiat că, în principiu, legea lui Engel se confirmă, existînd însă și unele abateri în cazul țărilor cu P.N.B./locuitor foarte mare (peste 17 000 \$/loc., Norvegia, S.U.A., Elveția), induse de condițiile naționale specifice.

În urma mai multor încercări de a afla funcția cea mai apropiată de această distribuție a țărilor, am considerat necesar să renunțăm la aceste trei țări, datorită decalajului mare față de restul țărilor.

Am ales în final funcția exponențială de forma :

$$f(x) = a \frac{100}{x} + c, \text{ care avînd o eroare standard de } 5,1, \text{ aproximea-}$$

$$\frac{100}{e^{100}}$$

ză cel mai bine interdependența dintre P.N.B./locuitor și ponderea cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor de consum, pentru țările luate în calcul. În cazul României, cu un P.N.B./locuitor în anul 1988 de 1 523 \$¹ rezultă că ponderea cheltuielilor alimentare ar trebui să fie de 41,10% și nu de peste 50%₀ nivel ce se menține și în prezent. De menționat este și faptul că, în toate celelalte variante utilizate ponderea cheltuielilor alimentare, la acest nivel al P.N.B./locuitor, nu a depășit 44%₀.

Din rezultatele astfel obținute, precum și din analiza bugetelor de familie pentru anul 1990 se observă că ponderea cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor de consum variază de la 49,4%₀ pentru familiile de salariați, la 58,2%₀ pentru familiile de pensionari de asigurări sociale de stat și atinge 67,0%₀ pentru familiile de țărani (pensionari C.A.P. 73,8%₀).

Acest procent este foarte ridicat, comparîndu-l chiar cu țările est-europene (Polonia 46,5%₀, Ungaria 43,7%₀ în 1987), doar India, cu un

¹ Sursa : *Informații Statistice Operative*, nr. 1/1991 (Sistemul Conturilor Naționale, C.N.S.).

P.N.B./locuitor în 1987 de 300 \$ prezentînd o pondere mai ridicată de 53,48% a cheltuielilor alimentare, în timp ce în țările vest-europene, populația alocă pentru alimente între 17—25% din cheltuielile totale de consum.

Bugetele de familie, pe grupe, după nivelul venitului total net lunar, au relevat faptul că pentru *famiiliile de salariați* cuprinse în primele trei tranșe de venituri, cele mai scăzute (respectiv pînă la 1 150 lei, între 1 150—1 449 și 1 450—1 749 lei pe membru de familie), cheltuielile aferente consumului alimentar, reprezentau, în 1990, 53,6% din cheltuielile totale de consum. La rîndul lor, acestea au concentrat între 88,7% și 82,2% din veniturile totale.

În aceste trei grupe de venituri sînt cuprinse 30,5% din numărul total al familiilor astfel cercetate. Adăugînd la aceasta observația că 100% din familii obțineau venituri de pînă la 1 320 lei pe un membru, următoarele 10% venituri de pînă la 1 559 lei pe un membru, și, în fine, restul de 10% venituri de pînă la 1 741 lei pe membru *, în condițiile în care în jumătate din familiile cercetate se asigură un venit pe membru de 2 059 lei **, am considerat că structura veniturilor și cheltuielilor de consum ale acestor familii poate alcătui baza de calcul a unui buget minim.

Pornind de la datele prezentate și analizele comparative pe țări am considerat că într-un buget minim cheltuielile totale de consum trebuie să nu depășească proporția de 95%, pentru a avea, totuși, un procent de siguranță în situații neprevăzute.

Avînd în vedere actuala structură a cheltuielilor de consum a familiilor de salariați, precum și evoluția prețurilor, apreciem că ponderea *cheltuielilor destinate consumului alimentar nu ar trebui să depășească 50% din bugetul minim* (ceea ce ar reprezenta aproximativ 53% din cheltuielile totale de consum).

În această abordare structurală a pragului sărăciei în România, ne-am concentrat atenția asupra familiilor de salariați pentru că ei reprezintă o parte însemnată a populației țării, iar structura cheltuielilor de consum a familiilor de țărani și pensionari, cu ponderi mai mari ale cheltuielilor alimentare este afectată de influențe specifice mediului rural și vîrstei (în consumul alimentar al familiilor de țărani o pondere însemnată o are autoconsumul, iar pentru pensionari consumul de mărfuri nealimentare și de servicii, cu excepția celor destinate sănătății, este relativ mai scăzut).

După cum este unanim acceptat în literatura de specialitate, metodologia de stabilire a pragului de sărăcie și evaluarea acestuia sînt puternic influențate de condițiile concrete — economice, sociale și politice — ale fiecărei țări. Drept urmare a accepțiunii diferite a conceptului de sărăcie care conferă un caracter relativ estimării bugetului pentru un minimum decent de trai, pragurile de sărăcie diferă de la o țară la alta și chiar în interiorul aceleiași țări (de exemplu în S.U.A., în afara pragului de sărăcie oficial coexistă o serie de alternative bazate pe diferite metodologii de calcul, situație întîlnită și în Canada, Brazilia, Peru).

* prin metoda decilelor.

** utilizînd calculul medianeii.

În concordanță cu metodologia și estimările prezentate mai sus am încercat să conturăm un buget minim pornind de la analiza bugetelor de familie pentru anul 1990 și rezultatele studiului vizînd consumul minim alimentar elaborat anul trecut în I.C.C.V.

Pornind de la observația că, în 1990 consumul mediu pe un membru din familia de salariați a fost de 2 700 calorii zilnic și pe baza faptului că din cercetarea anterioară a rezultat o rație alimentară zilnică de 2 500—2 700 calorii pentru un adult ca fiind absolut necesară menținerii unei bune stări de sănătate și a unui trai decent, am calculat *costul per 1 000 de calorii**, care în condițiile prețurilor anului 1990 s-a ridicat la 10,75 lei, în cazul în care se include și contravaloarea consumului de resurse proprii și 7,50 lei reprezentînd efectiv cheltuielile pentru hrană. Indexînd cheltuielile pentru consumul alimentar pe o persoană cu indicele prețurilor de consum pentru mărfurile alimentare, de 255,8 (reprezentînd sporirea prețurilor la această grupă de mărfuri față de octombrie 1990), sub rezerva că prima etapă de liberalizare a prețurilor a influențat în foarte mică măsură cheltuielile pentru alimente, cuprinse în bugetele de familie 1990, am obținut un nivel al cheltuielilor pentru consumul alimentar de 1 553 lei lunar pentru un adult. Subliniem că aproximativ aceeași valoare a cheltuielilor alimentare (1 450—1 593 lei) a rezultat aplicînd noile prețuri medii, pe luna aprilie, la cantitățile medii lunare cuprinse în consumul minim alimentar al unui adult la principalele grupe de produse alimentare.

Deci, considerînd că bugetul minim alimentar pentru un adult este de 1 500 lei lunar (exclusiv consumul din resurse proprii) și respectînd structura bugetului minim enunțată anterior, a rezultat un prag al sărăciei de 3 000 lei lunar. Prezentăm mai jos, utilizînd variate scale de echivalență, nivelurile diferite ale pragului de sărăcie în concordanță cu mărimea familiei sau vîrsta capului de gospodărie. Sub rezerva că nu am optat încă pentru o anume scală de echivalențe deși, după părerea noastră scalele BLS, OECD și Lazear și Michael corespund cel mai bine situației actuale accentuăm, încă o dată, caracterul relativ al determinării pragului de sărăcie, indus chiar de la bun început de definirea conceptului de sărăcie.

Considerăm acest prag al sărăciei de 3 000 lei pe o persoană lunar ca reprezentînd limita de demarcație pentru cei aflați într-o stare de sărăcie față de care societatea are obligația menținerii lor materiale și morale.

Bineînțeles că un prag de sărăcie mai ridicat poate fi stabilit oriîcînd, el însumînd o gamă mai largă a nevoilor de consum ale populației.

Un exemplu elocvent îl constituie în acest sens California, unde există un prag de sărăcie, recunoscut de stat ca necesar pentru satisfacerea nevoilor de bază ale unei familii de un anumit tip, denumit „full standards”, dar pe care statul nu are capacitatea de a-l suporta, drept care se utilizează un alt prag — „payment standard”, inferior primului și de care familiile sărace beneficiază.

* Metoda folosită — prin raportarea cheltuielilor medii zilnice aferente consumului alimentar la rația medie zilnică exprimată în calorii.

Alternative ale pragului de sărăcie obținute prin utilizarea diverselor scale de echivalență

Mărimea familiei (nr. persoane)	Oficială S.U.A.	BLS ¹	Lapp- man ²	Can- da ³	OECD ⁴	Var- der Gaag și Smolen- sky ⁵	Lazear și Micha- el ⁶	Danzin- ger ⁷	De Vos și Gar- ner ⁸	Elasti- citate constan- tă= =0,5 ⁹
1 — mediu	3 000	—	3000	3000	3000	—	3000	—	—	3000
— vîrstnic	2 820	2400	—	—	—	1890	—	1950	2250	—
— tînăr	3 060	3000	—	—	—	3000	—	3000	3000	—
2 — mediu	3 840	—	4260	3900	5100	—	6000	—	3660	4230
cap de familie vîrstnic	3 570	4380	—	—	—	2670	—	2400	4110	—
cap de familie tînăr	3 960	4200	—	—	—	3840	—	3750	4830	—
3	4 710	5310	5460	5190	6600	3810	7200	4200	5490	5190
4	6 030	8580	6510	5970	8100	4680	8400	4620	5910 *	6000
5	7 140	9960 *	7500	6510 *	9600	4980 *	9600	4950	—	6720
6	8 070	—	8400	—	11100 *	—	10800 *	5220 *	—	7350
7	9 160	—	9720 *	—	—	—	—	—	—	7950
8	10 140	—	—	—	—	—	—	—	—	8490 *
9 și peste	12 120	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Scale de echivalență derivate din bugetele de familie publicate de Bureau of Labor Statistics (1982).

— tînăr — persoană sub 35 ani.

— cuplu tînăr — sub 35 ani.

— familie de 3 persoane compusă din: soț, soție sub 35 ani, un copil sub 6 ani.

— familie de 4 persoane: soț, soție între 35—54 ani și 2 copii între 6—15 ani.

— familie de 5 persoane: soț, soție între 35—54 ani și 3 copii între 6—15 ani.

2) Scală de echivalență după Robert Lappman dedusă din calculul nivelului minim al venitului după mărimea familiei.

3) După *Statistics Canada's Low Income Cut — Oifs (LICOS)* 1986.

4) După recomandările OECD, conform indicatorului de defavorizare materială.

5) După Jacques Van der Gaag, Eugene Smolensky, *True Household Equivalence Scales and Characteristics of the Poor in the United States*, 1982.

6) După Edward P. Lazear, Robert T. Michael, *Family Size and the Distribution of Real per Capita Income*, 1980.

7) Scală de echivalență avînd la bază consumul unui bărbat adult sub 65 ani după Sheldon Danzinger (1983).

8) După De Vos Klaas, Thesia I. Garner, *An Evaluation of Subjective Poverty Definitions Comparing Result from the V.S. and the Hetherlands*, 1989.

9) Elasticitatea nevoilor — funcție de mărimea familiei.

*) și peste.

Sursa: Patricia Ruggles, *Drawing the line alternative poverty measures and their implications for public policy*, Washington

Datorită faptului că nu dispunem încă de informații statistice privind bugetele de familie pentru anul 1991, vom încerca să redăm, pentru datele din 1990, veniturile totale nominale pe tipuri de familii comparativ cu pragul de sărăcie stabilit și scalele de echivalență menționate.

TABEL NR. 2

Veniturile totale nominale realizate în 1990 pe diferite tipuri de familii comparativ cu pragurile de sărăcie corespunzătoare

— în lei —

Tipul de familie	Venit total nominal	Prag de sărăcie ¹	Prag de sărăcie ²	Prag de sărăcie ³
— persoană singură	2947	3000	3000	3000
— familie fără copii	5894	4380	5100	6000
— familie cu 1 copil	7080	5310	6600	7200
2 copii	7968	8580	8100	8400
3 copii și mai mulți	7550	9960	9600	9600

1 — utilizînd scala de echivalență BLS.

2 — utilizînd scala de echivalență OECD.

3 — utilizînd scala de echivalență Lazear și Michael.

Se observă, analizînd datele din acest tabel, că pentru familiile cu peste 2 copii veniturile devin insuficiente asigurării unui nivel de trai pe care familiile fără copii sau cu un singur copil și-l pot asigura peste minimul decent.

Urmărind în continuare raportul veniturilor totale nominale realizat pe diferite tipuri de familie în anul 1990 și comparativ, nivelul la care aceste venituri ar fi suficiente pentru un nivel minim de trai (stabilit avînd la bază pragul de sărăcie determinat anterior și scala de echivalență OECD) dorim doar să marcăm diferențele existente și, totodată, să oferim un exemplu de calcul.

TABEL NR. 3

Veniturile totale nominale pe diferite tipuri de familii (1990) comparativ cu nivelul pragului de sărăcie corespunzător acestora calculat după scala de echivalență O.E.C.D.

— în lei —

Tipul de familie	Venituri totale nominale 1990	Prag de sărăcie
0	1	2
1 adult + 1 copil	5256	4500
1 adult + 2 copii	5607	6000

0	1	2
1 adult+3 copii	6360	7500
2 adulți+1 copil	7533	6600
2 adulți+2 copii	8220	8100
2 adulți+3 copii	8150	9600
3 adulți+1 copil	8880	8700
3 adulți+2 copii	9070	9000
3 adulți+3 copii	8448	11700
4 adulți+1 copil	10120	10800
4 adulți+2 copii	10422	11700
2 adulți	6684	5100
3 adulți	8307	7200

De subliniat este faptul că și din acest tabel reiese în mod evident o situație nefavorabilă familiilor cu 2 și mai mulți copii, care în cazul familiilor compuse din 2 adulți și 3 copii, 3 adulți și 3 copii, 4 adulți și 2 copii se situează sub nivelul pragului de sărăcie. Cu mențiunea că datele privind bugetele de familie pentru anul 1990 sînt obținute din lucrările specifice ale Comisiei Naționale de Statistică dorim să apreciem această abordare a pragului de sărăcie și a metodologiei de calcul fundamentată pe asigurarea unui consum minim alimentar ca o variantă în încercarea noastră de a analiza sărăcia în țara noastră.

Alături de această componentă fundamentală, hrana, în estimarea pragului de sărăcie, vestimentația, locuința, educația, îngrijirea sănătății, transportul și o parte a serviciilor sînt elemente ce trebuie avute în vedere ca factori absolut necesari unui minimum de participare socială și dezvoltare personală a fiecărui individ. Pe de altă parte, un nivel minim de trai trebuie să asigure fiecăruia pulința de a se conforma rigorilor legii și regulilor societății. În acest sens, ne propunem ca pragul de sărăcie pe care încercăm să-l stabilim să satisfacă cele trei criterii: fiziologic, legal și social, considerînd că și cerințele impuse de viața socială și de lege fac parte din categoria nevoilor fundamentale, în așa fel încît nivelul venitului astfel stabilit să fie suficient pentru asigurarea unui trai decent și în concordanță cu capacitatea țării noastre de a-l satisface.

Necesitatea aprofundării analizei nivelului minim de trai și a perfecționării ei este determinată de importanța pe care o prezintă în demersul măsurării și alcătuirii programelor de combatere a sărăciei, precum și de însăși procesualitatea tranziției țării noastre la economia de piață, tranziție ce va aduce schimbări însemnate în economie și în condițiile de viață ale populației.